

Т.В. Стройко, д-р екон. наук, професор
В.В. Буркун, аспірант
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

УКРАЇНСЬКЕ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ: РЕАЛІЇ ЧАСУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Автомобільна індустрія належить до провідних галузей автомобілебудування, яка має неабиякий вплив на соціо-еколого-економічний розвиток. Особливість галузі автомобілебудування полягає в її впливі за рахунок технічного прогресу на інтенсифікацію економічного розвитку інших галузей, прискорення темпів науково-технічного розвитку та забезпечення інших галузей економіки засобами перевезення.

Доведено, що впродовж останніх років галузь автомобілебудування в Україні перебуває на стадії затяжної кризи. Виробництво продукції зменшується за всіма категоріями. Стратегічні напрями розвитку автомобілебудування в Україні полягають в максимізації додаткової вартості по всім складовим ланцюга створення національного автотранспорту.

***Ключові слова:** автомобілебудування, кризовий стан, засоби перевезення, економічний розвиток.*

Постановка проблеми. Автомобільна індустрія належить до провідних галузей автомобілебудування, яка має неабиякий вплив на соціо-еколого-економічний розвиток. Адже від рівня розвитку цієї галузі на пряму залежить рівень економічного розвитку країни та благополуччя громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами автомобілебудування займаються такі вітчизняні вчені як: А.І. Большунова, Б.М. Данилишин, А.О. Зима, М.С. Рахман, О.В. Фархштатова, І.А. Шеховцова та ін. Але потребують подальшого дослідження проблеми розвитку автомобілебудівної галузі в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження стало аналітичне обґрунтування сучасних реалій вітчизняного автомобілебудування та обґрунтування перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Особливість галузі автомобілебудування полягає в її впливі за рахунок технічного прогресу на інтенсифікацію економічного розвитку інших галузей, прискорення темпів науково-технічного розвитку та забезпечення інших галузей економіки засобами перевезення.

Проте, впродовж останніх років галузь автомобілебудування в Україні перебуває на стадії затяжної кризи. Виробництво продукції зменшується за всіма категоріями (рис. 1).

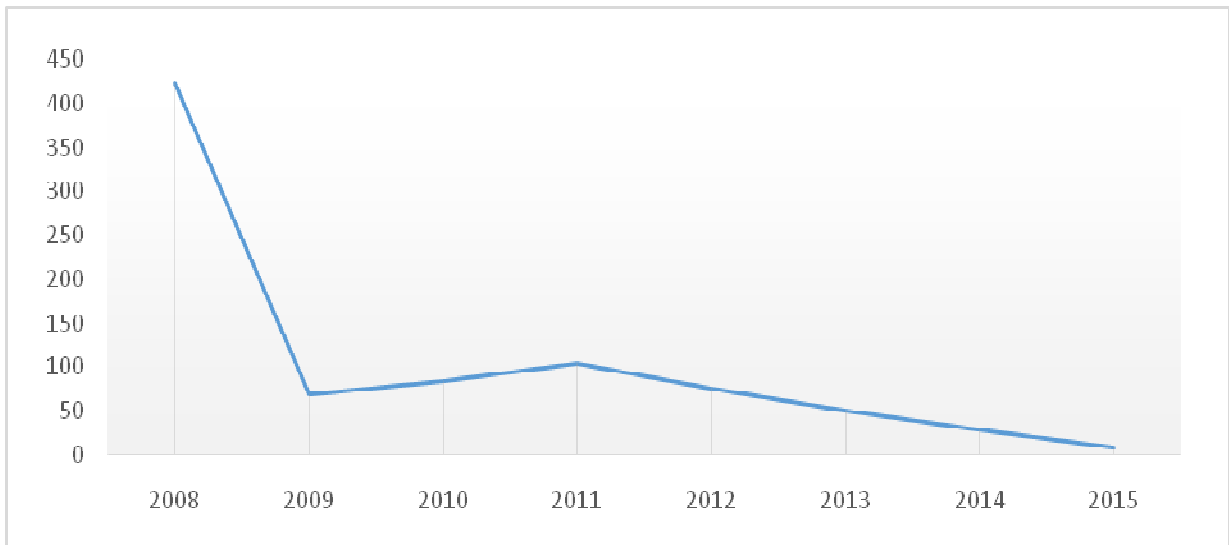

Рис.1. Виробництво продукції автомобілебудівної галузі в Україні в 2008-2015рр.

У 2015 р. обсяг виробництва склав всього 8292 од. порівняно із 423 тис. од. продукції у найбільш сприятливому для галузі 2008 р. За перші 9 місяців 2016 р. виробництво автотранспортних засобів в Україні склало всього 3213 од. [1]. Фактично можна говорити про знищення галузі автомобілебудування у майбутньому у випадку незмінних умов подальшого функціонування. Це досить негативна тенденція, адже для України автомобілебудування є традиційною галуззю, яка представлена великою кількістю кваліфікованих кадрів на ринку праці.

За інформацією Є. Балицького за 6 місяців 2016 р. виробництво продукції в автомобілебудівній галузі скоротилося на третину навіть у порівнянні з вкрай невдалим 2015 роком. Випуск, колишнім лідером вітчизняного автопрому - "Запорізьким автомобільним заводом" 4-х машин за півроку – це вирок вітчизняному автомобілебудуванню. «Багато експертів оцінюють автомобілебудування як дзеркало рівня індустріального розвитку економіки. За 2014-2015 рр. обсяг виробництва в

автомобілебудівній галузі скоротився на 85 %, зайнятість – на 45 %, реальна заробітна плата - майже в 2 рази, продаж автотранспортних засобів – на 77,5 %, а експорт – майже в 10 разів. Однак виявилось, що це ще не дно і 2016 р. вітчизняний автопром демонструє ще гірші результати» [2].

В першій половині 2016 р. в Україні зібрано всього 1635 легкових автомобілів, 406 вантажних автомобілів і 54 автобуси. Сьогодні крім ЗАЗ, який перебуває у вкрай скрутному стані, жодної машини не випущено і на Бориспільському, і Чернігівському автозаводі. Не набагато краща ситуація у корпорації "Богдан", яка в першому півріччі випустила всього 10 автобусів.

В розрізі підприємств дослідження показали, що ситуація в галузі є ще критичнішою, адже аналіз обсягу виробництва в розрізі видів продукції та окремо взятих підприємств демонструє ще значніший спад. Єдиним підприємством, якому вдалось наростити обсяги виробництва впродовж останніх років є ПАТ «АвтоКрАЗ».

Підприємство є єдиним і унікальним виробником вантажівок та спеціалізованої військової техніки в Україні з повним циклом виробництва. цивільний сектор підприємства представлений унікальною в своєму роді технікою, яка експортується закордон. Сюди належать: автомобілі-самоскиди; автопоїзди-зерновози; автомобілі-шасі; бортові-автомобілі; автомобілі-тягачі сідельні; пожежні автоцистерни; комунальні дорожні машини [3].

Проте, зростання обсягів виробництва в останні роки даного підприємства безпосередньо пов'язане із виробництвом військової техніки, яка є надзвичайно актуальною продукцією в умовах теперішніх воєнних дій в Україні. Підприємство виробляє: броньовані автомобілі високої прохідності; спеціальні автомобілі для перевезення особового складу; спеціальні шасі для монтування воєнного обладнання; бойові комплекси [3].

У 2015 р. підприємством ПАТ «АвтоКрАЗ» вироблено 1401 од. продукції, що складає 17 % всієї продукції автомобілебудування в Україні в даному році. З 2012 р. підприємство збільшило обсяги свого виробництва на 500 од. продукції за рік (з 901 од. продукції до 1401 од. продукції), що складає 56 % від обсягу виробництва базового 2012 р.

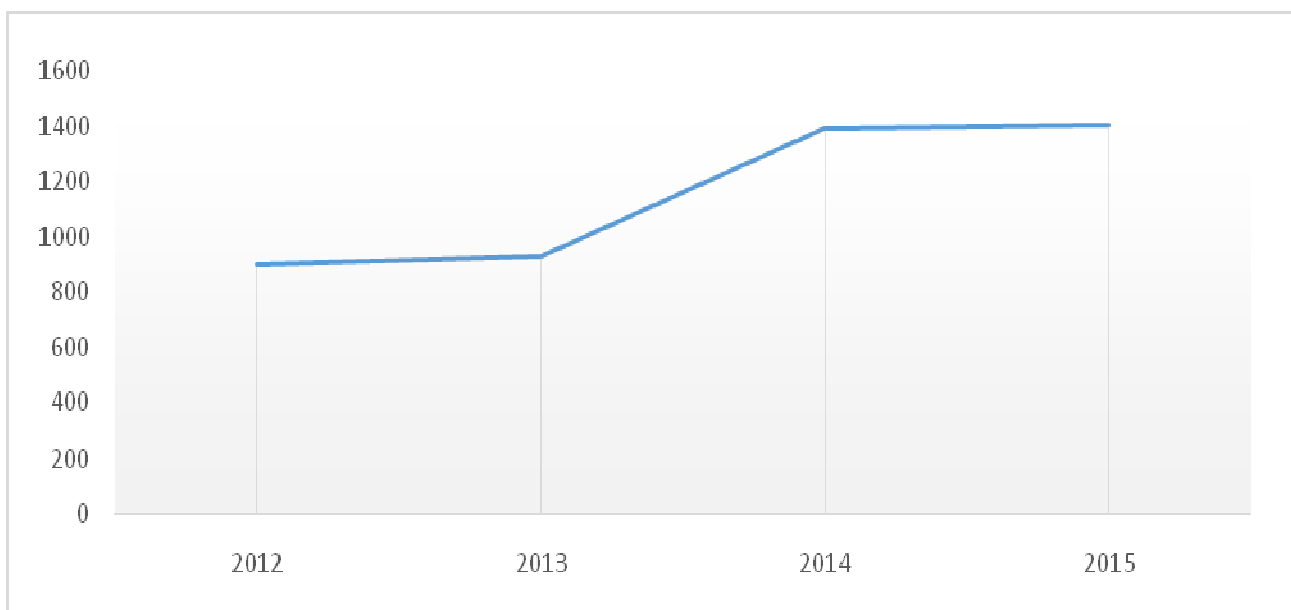

Рис. 2. Виробництво продукції ПАТ «АвтоКрАЗ»

Джерело: [1]

Частка підприємства у виробництві вантажних автомобілів в Україні складає 85 %. Відповідно частка всіх інших підприємств, які виробляють вантажні автомобілі складає всього 15 % (табл. 1).

1. Обсяги виробництва вантажних автомобілів в Україні, од. продукції

Назва підприємства	2012	2013	2014	2015
ПАТ «ЗАЗ»	957	747	317	229
Корпорація «Богдан»	876	284	122	6
ПАТ «АвтоКрАЗ»	901	930	1388	1401
ТОВ «ВО «КрасЗ»	100	0	0	0
ПАТ «Черкаський автобус»	124	158	89	58

Джерело: [1]

Найбільшого спаду зазнало легкове автомобілебудування, яке представлено в Україні такими виробниками як ПрАТ «ЗАЗ», Корпорація «Богдан», ПрАТ «Єврокар». ПрАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» – єдине в Україні підприємство, яке володіє повним циклом виробництва легкових автомобілів, що включає штампування, зварювання,

фарбування, спорядження кузова і складання автомобіля. Підприємство виготовляє легкові автомобілі, вантажні автомобілі і автобуси [4]. У 2012-2015 рр. підприємство знизило обсяги виробництва на 90 %, до 3937 од. продукції у 2015 р. порівняно із 39917 од. продукції у базовому 2012 р. (табл. 1).

Корпорація «Богдан» – автомобілебудівна корпорація, заводи якої розміщені в Луцьку та Черкасах. Підприємство виготовляє легкові та вантажні автомобілі, автобуси а також спеціалізовану техніку, причепа, напівпричепа, автомобілі швидкої допомоги, автомобільні фургони [5]. Підприємство знизило виробництво на 86 %, до 2030 од. продукції у 2015 р. порівняно із 14556 од. продукції у 2012 р. (табл. 1).

ПрАТ «Єврокар» - підприємство розташоване в Закарпатській області, виготовляє легкові автомобілі, входить в групу компаній Атолл Холдинг і виробляє весь модельний ряд автомобілів марки ŠKODA [6]. Підприємство у 2015 р. не виготовило жодного легкового автомобіля, в той час як в 2012 р. обсяг виробництва легкових автомобілів складав 13 365 од. продукції (табл. 2).

2. Обсяги виробництва легкових автомобілів підприємствами галузі в Україні, од. продукції

Назва підприємства	2012	2013	2014	2015
ПАТ «ЗАЗ»	39917	20301	13124	3937
ПрАТ «Єврокар»	14556	11494	3649	2030
Корпорація «Богдан»	13365	6738	1999	0

Джерело: [1]

Автобусобудівний сектор автомобілебудівної галузі в Україні не настільки залежить від регулювання галузі державою, проте в ньому теж відзначаємо значний спад.

Таким чином, обсяги виробництва вітчизняного автобусобудування знизилися з 1931 од. продукції у 2012 р. до 616 од. продукції у 2015 р., що становить – 70 %. В розрізі підприємств автобусовиробників, то відмітимо зниження обсягів виробництва всіма без винятку підприємствами. Корпорація «Еталон» фактично припинила виробництво автобусів. ПАТ

«ЗАЗ» скоротив обсяги виробництва із 669 од. продукції у 2012 р. до 84 од. продукції у 2015 р., що становить – 87 %. Корпорація «Богдан» скоротила обсяги виробництва на 60 %, ПАТ «Завод «Часовоярські автобуси» на 50 %, та ПАТ «Черкаський автобус» на 40 % відповідно.

3. Обсяги виробництва автобусів підприємствами галузі в Україні, од. продукції

Назва підприємства	2012	2013	2014	2015
ПАТ «ЗАЗ»	669	297	31	84
Корпорація «Богдан»	144	495	64	54
Корпорація «Еталон»	169	281	110	1
ПАТ «Завод «Часовоярські автобуси»	701	547	408	330
ПАТ «Черкаський автобус»	248	316	169	147

Джерело: [1]

З метою забезпечення розвитку та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного легкового автомобілебудування Кабінет міністрів України розпорядженням № 25-р від 15 січня 2014 р. затвердив Концепцію державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 р. [7].

Виконання Програми дасть змогу забезпечити створення в Україні до 2020 р. близько 175,8 тис. нових робочих місць, збільшити обсяги виробництва легкових автомобілів до 734,4 тис. одиниць, покриття внутрішнього попиту автомобілями вітчизняного виробництва на 70 %. Крім того, вона дасть змогу збільшити податкові надходження від підприємств легкового автомобілебудування до бюджетів усіх рівнів у розмірі близько 47,7 млрд. грн. до 2020 р.

Програма передбачає створення передумов для технічного та технологічного переоснащення підприємств галузі сучасним швидко переналагоджуваним обладнанням для щорічного нарощування потужностей виробництва з використанням високоякісних конструкцій, прогресивних матеріалів та досконалої механіки і електроніки. Головним напрямом розвитку автомобільної промисловості України має бути значне підвищення якості продукції із використанням новітніх науково-технічних досягнень.

Висновки. Стратегічні напрями розвитку автомобілебудування в Україні полягають в максимізації додаткової вартості по всім складовим ланцюга створення національного автотранспорту при відповідному виборі та якості продукції автомобілебудування. Необхідно задовольнити потреби внутрішнього ринку та транспортної галузі країни в цілому конкурентоздатною автомобільною технікою, що відповідає міжнародним вимогам до безпеки, екологічним та економічним характеристикам.

Бібліографічний список: 1. Асоціація автомобілевиробників «Укравтопром». Офіційний сайт [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua>. 2. Балицький Є. Випуск АвтоЗАЗом 4-х машин за 6 місяців - вирок вітчизняному автомобілебудуванню / Є. Балицький// Gazeta.ua [Електронний документ]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/economics/_vipusk-avtozazom-4h-mashin-za-6-misyaciv-virok-vitchiznyanomu-avtomobilebuduvannyu-balickij/712551. 3. Офіційний сайт ПаО «Автокраз» [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.autokraz.com.ua/index.php/ru/>; 4. Офіційний сайт АвтоЗаз [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.avtozaz.com>). 5. Офіційний сайт Богдан – Автохолдинг [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://bogdanauto.com.ua/>. 6. Офіційний сайт Єврокар [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.eurocar.com.ua/ru/o-kompanii/proizvodstvo>). 7. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року. Затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 січня 2014 р № 25-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>

Стройко Т.В., Буркун В.В. Украинское автомобилестроение: реалии времени и перспективы развития. Автомобильная индустрия принадлежит к ведущим отраслей автомобилестроения, которая имеет немалое влияние на социо-эколого-экономическое развитие. Особенность отрасли автомобилестроения заключается в ее воздействии за счет технического прогресса на интенсификацию экономического развития других отраслей, ускорения темпов научно-технического развития и обеспечения других отраслей экономики средствами перевозки.

Доказано, что в течение последних лет отрасль автомобилестроения в Украине находится на стадии затяжного кризиса. Производство продукции уменьшается по всем категориям. В современных условиях происходит уничтожение отрасли автомобилестроения в будущем в случае неизменных условий дальнейшего функционирования. Единственным

предприятием, которому удалось нарастить объемы производства на протяжении последних лет, является ПАО «АвтоКрАЗ». Это достаточно негативная тенденция, ведь для Украины автомобилестроения является традиционной отраслью, которая представлена большим количеством квалифицированных кадров на рынке труда.

Стратегические направления развития автомобилестроения в Украине заключаются в максимизации добавочной стоимости по всем составляющим цепи создания национального автотранспорта при соответствующем выборе и качестве продукции автомобилестроения. Необходимо удовлетворить потребности внутреннего рынка и транспортной отрасли страны в целом конкурентоспособной автомобильной техникой, соответствующей международным требованиям к безопасности, экологическим и экономическим характеристикам.

Ключевые слова: автомобилестроение, кризисное состояние, средства перевозки, экономическое развитие.

Stroiko T.V., Burkun V.V. Ukrainian automobile industry: time realities and prospects of development. Automobile industry belongs to the leading sectors of the automotive industry, which has considerable influence on socio-ecological-economic development. A feature of the automotive industry lies in its impact at the expense of technical progress on intensification of economic development of other sectors, accelerate scientific and technological development and other sectors of the economy means of transportation.

It is proved that in recent years the car industry in Ukraine is undergoing a protracted crisis. Manufacturing output was down in all categories. In modern conditions is the annihilation of the automotive industry in the future in case of unchanged conditions for further functioning. The only company that managed to increase production in recent years is PJSC "AvtoKrAZ". This is a fairly negative trend, because for Ukraine's automotive industry is a traditional industry, which is represented by a large number of qualified personnel on the labour market.

Strategic directions of development of motor industry in Ukraine are to maximise added value for all components of the chain of creation of national vehicles, with the proper choice and quality of automotive products. To accommodate the needs of the internal market and transport industry in the country as a whole competitive with vehicles conforming to international safety requirements, environmental and economic characteristics.

Key words: automotive industry, crisis, transportation, and economic development.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2016 р.